

بۇتۇن دۇنيە اەمگە كېچىلەرى، ئىرىسكىلە!

جازۇچۇ: آراباى اۇۇلۇ.

== جازۇۇ جولۇندا ==

سالماق

A-70

ماسكۇدو گۇ بور بور خالق باسما خاسندا.
1925 - جىل.

Арабаев 21.

Мазуну ташунда саямасык.

1- нөңи сабақ.

табш тамғасы (Арп)

1- кышынн аоозунон чығб жарлғанда оозуно
аднчялуу солукоту (шекялы) жанада табшқа аде болғон
нөрсөге табш тамғасы (Арп) дөб Айтйлат. ۋ, ш, к,
р, л, сыйақтүү. табш тамғаларынн солукот жана
табштари жағыз аоздурноғам Арнолу болуб, бирнде
болғон солукотмөнөн табш адекнчясында болбойт
жанағ корсотулкөн қ, к, ш, р, л дарсыйақтүү.
қргз жаруусунда жумшала турған табшотамғаларынн
саны текшерб қарағанда 23 болот.
а, б, в, г, д, е, ж, з, с, ш, қ, к, г, к,
ғ, л, м, н, о, п, р, с, т, у, ф, х, ц, ч, ш, ж, к, г, к.

аһскә: түтүү: ачкәлсктй корсәткән қйуачы
«а» жанада аундоқ тамғалардн башндағы тапак «а»

Книга набрана и отпечатана
в 1-й типографии Централь-
ного Издательства Народов
С. С. С. Р. Москва, Николь-
ская, 10.
Тираж 10,000 экзempl.
Главлит № 28283.

28535
ГБ Киргизской ССР
1988
имени В. И. Ленина

تابش تامغاسىنان سانالبايت.

سۇروولور:

1- تابش تامغاسى دەب نەمىتەگە آيتىلات؟

2- قرغز تىلىندە تابش تامغاسى قانچا؟

3- قايسىلار؟

1- «توموندوگۇ» سوزدوردون آر بىرىدە قانچا تابش

تامغاسى بار دىگەن كورسەتكۇلو. قر، قش، كر، اش،

چ، جل، چن، شم، مق، نل، بلگن، كرگن، قلغن، جلچق،

چلبر، تزگن، قرغز.

2- ساباق.

تابش تامغالارىنن «اۋندۇۋولورۇ» بەش.

ا، و، ۇ، ە، ى تامغالارى.

2- قول، ولو، قال، قارى دەگەندەگى «قول» سوزۇندو

«ق» تامغاسىنن اۋنۇ تۇۋرا چىققاندىقى؛ «قال» دەگەندەگى

«ق» تامغاسىنن اۋنۇ جوغورۇ چىققاندىقى؛ «قارى» دەگەندەگى

«ر» تامغاسىنن اۋنۇ «تومون» قارى چىققاندىقىن كوروبۇز.

مىنا اوشوندىق تابش تامغالارىنن اهرىگن قولۇنوآلب

خەغورو، «تومون» تۇۋرا اۋندوب سوزكوتۇر بەرگەن

تابش تامغالارىنا: «اۋندۇۋ تابش تامغا» جە بولبوسوقسقاچا

«اۋندۇۋ تامغا» دەب آيتىلات.

«اۋندۇۋ تامغالار جازلغاندا» اوزدورۇنو ادنچىاۋۇ

سولو كوتتورۇ (شەكەرى) بولسودا اوقۇلغون ۋاقتا

تابشتارن ساقتمى آلبايت. آلدى- آرتىداغى تامغالاردان

چىقارغان تابشتارىنا سوروونچۇغانا بولوت.

قرغز جازۇۋسۇندا «اۋندۇۋ تامغالار جوغورۇقۇ» آيتلغان

بەشووغانا: ا، و، ۇ، ە، ى.

بۇلاردن 1- «ا» تابش تامغاسىن جوغورۇ قارى

«اۋندوگونۇ» اۋچون: «جوغورۇ» اۋن «دەب آيتىلات:

مال، بار، قالا، شار، قاراسىياقتۇۇ.

2- «و، ۇ» اۋندۇۋ تامغالارى جانىداغى تابش تامغالارن

تۇۋرا قارى اۋندوگونۇ «اۋچون» تۇۋرا «اۋندۇۋ» دەب

آيتىلات. بۇلاردان «و» اوزدۇ كوتتۇرتۇب آيتفانى

اۋچون «كوبكۇلوڭ» تۇۋرا «اۋن» «جاكى» كوبكولوڭ-

«اۋن» دەب-غانا آيتىلات: جول، جوو، قور، قوروو،

بور، بوروسىياقتۇۇ.

«ۇ» تابش تامغاسىن تۇۋرا «اۋندوگوندو» اوزكوبىويت،

اوشون «اۋچون» انى «قارابايم» اۋن «دەب آيتىلات.

قۇر، قۇرۇۋ، اۋر، اۋۇرۇ، جۇر، سۇر سىياقتۇۇ.

3- «0» جاننداغى تابش تامغاسىن اۇندوگون ۋاقتتا
 اەرن اەكى جاققا تەكك آجياب ءاۋن جوغورقۇ آتالغان
 ءوچ جاقىن بىرىنە دا بەت آلپاى اورتو جەردە قالغاندىقتان
 آنى «اورتومۇق ءاۋن» دەپ آتالات: جەك، جەكە، اەر،
 اەەر، كەەر، سىياقتۇۇ.

4- «ى» جاننداغى تابش تامغاسىن ءتومون قاراي،
 اۇندوگونۇ اۇچۇن «تومون ءاۋن» دەپ آيتىلات: آلى،
 آرى، قىي، قىين، قىرى، كىي، كىين سىياقتۇۇ.
 سۇروو:

1- تابش تامغالارىنن اۇندۇۋلورۇ دەپ نەمىنەگە
 آيتىلات؟

2- اۇندۇۋ تامغالاردن سانى تانچا؟

3- اۇندۇۋ تامغالار نىچە ءتۇرلۇۋ جانادا آلاردن
 آر بىرىنن آتارن آيرم كورسوتكۇلو؟

2- تومونكۇ جازلغان ءسوزدوردوگون تابش تامغالارن
 جانادا اۇندۇۋ امغالاردى ءبر- بىردەن آجىراب كورسوتكۇلو.

قون، جون، كور، چوك، بۇل، اۇشۇ، تاش، نال،
 جار، جاز، قىزل، قىرۇۇ، كەل، كەلەت، ادەلك، بەش،
 باش، كۇن جاز، آلار، آلپاس، اۇزۇن، جول، اۇۋاق،
 بالا، تاركەچۇۇ، تۇنۇق سۇۇ، تۇبارآت، زامان جاشىقى.

3 - سا باقى.

ءسوز:

3- اۇندۇۋ نعام ءاونسۇز تابش تامغالارىنن ءبر
 جەرگە جىينالبا ادامغا بەلگىلەۋ ءبر نەرسەنى تۇيۇندۇرغانىنا:
 ءسوز دەپ آيتىلات. اوشول ءسوز آيتالغان جاقىغى
 ادسىبىزدە قالغان نەرسە آنن ماغناسى بولوت: كۇن، آى،
 جەر، توو، تاش، قارا، آق سىياقتۇۇ.

اەسكەرتىۋۇ: ءسوزدور جالغز ءاۋنسۇز تامغالاردان
 داغى جاسالات: قر، تش، جل، جر، كرسىياقتۇۇ.
 ءبر- ارق مىنداغى اەكى تابش تامغاسىنن آراسىندا
 ءبر «ى» بار. جازۇۋغا جەگىلك ءاۋچۇن جاننا
 مۇرۇنتان كونۇب قالغاندىقتان باسما ءسوز آرقالى
 آقنىداپ ءسۆيۈپ بارب بارلىققا چىغارۇنۇما قۇل
 تابتى. اوشونىدودا تۇيۇق مۇۋنداغى «ى» تۇشۇب
 قالات دەگەن ءبر راجانى كىرب قويۇ كەردەك.
 مىسال: قر، تش. . .

سۇروو:

1- ءسوزدەپ نەمىنەگە آيتىلات؟

2- ءسوزدور جالغز ءاۋنسۇز تابش تامغالارىنن
 جاسالا آلپى؟

4 - ساباق.

سوز مۇنۇ.

بىر سوزدۇ آيتقان جاقتا اوشول سوزۇبۇز بىر جاكى بىر نەچە مۇنغا بولۇنۇب اشيتىلەت. مينا اوشوندوى مۇن ئاقالب اشيتىلگەن سوزدۇن مۇنغاينا «سوز مۇنۇ» دەب آيتىلات:

قىش، قۇ-لاق، كە-زۇۇ، بار-دى، توق-موق، بار-باچى سىياقتۇۇلار...

سۇروو:

1- سوز مۇنۇ دەب نەمىنەگە آيتىلات؟

2- توموندو جازلفان سوزدوردۇن مۇندارن آيرىگىز! قىش، قر، كۇن، كۇنوس، آشتق، قازان، تۇلغا، مېادى، اۇقتۇ، كەلدى، مالچى، آلچى، قازان، قرغى، قاشقارلق، اەگىن، تەگىن، جاز- جارش، كۇز- كۇروش.

5 - ساباق.

جوون هام اچكە سوزدور:

5- سۇبلىوى تۇرغان سوزدور ؤبۇزدۇن كەم بىرلەرى «جوون» آيتىلات، كەم بىروو «اچكە» آيتىلات. جانا اشيتىلگەندەدا اوشوندوى جوون هام اچكە اشيتىلەت. مىسالى: مال، سال، تارۇۇ، توو، جوو، اۇيمى، تۇندۇق، تۇيۇن، توغوز بارۇۇ بىلار جوون، كىرۇۇ، بىلۇۇ، ادلۇۇ، اوگۇز، ءتوو، ءجوو، تەرۇۇ، اۇيمى، تۇندۇك، سەيلى بۇلار اچكە اشيتىلە تۇرغان سوزدور. مىندان بىلىندى بىزدىن 23 تابش تامفاسىنن اچىندە تۇۇسا جىون هام تۇۇسا اچكە بولغون تابش تامغالارىنن باردىغى جانادا بىر نەچەلەرىنن دەگىداروو تابش تامغالارى اەگەندىگى جاغى اچىندەگى جوون تامغاغا اەرىچب جوون، اچكە تامغاغا اەرىچب اچكە جانادا دەگىداروو تامغالاران قۇرالغان سىزدۇ اچكە اەكەنن باشىداغى قىواچىدان بىلە بىز. ماسەلەن: جوغورقۇمىسالداغى «مال، تۇندۇق، توغۇز» سوزدورۇن آلساق اەچ ۇاقتا اچكەر بەيت. نەگە دەسەگىز! «مال» داغى «ا» تۇندۇقتۇن «ق» سى،

Л-П (c*{>}\s | j | ,<X_j<) J y''' «^-Jel - del
 J ^".S^LJ ,_Jl_A> k _ j j 4 > - I _)JjLU» .>4.4
 _*,i>- | ._jLiS» J 2ДД...>* ,v_zji»- (^-5^J^
 jzz-b j\ ' _J_J! j -H j 1 ijLw O J 3 J*> jI _Jl~.H-r jk> i
 •*=<U> jj Jzzii * oJA'-jI _b» ' -jJi.!.>'
 _y_..~4Jol _4J4~_lS JkScjliJL. j^e)l>. • J:%\$<d>.1 j « |
 •JLLiij J> ^j^i'al tjj''' 3_^C4C«a|. _>»- J*!^^ iJ^S^ J" 3^"
 >>-i>- _>^>"^ q**-*-*' _>'''>
 Ц (pW) 03>Y' -^_?C _LiU S y ^ f .d jIjT
 • *_-^f^~> <S_>il _>~^ ^ n^ " ~ iS^"" _>*. _ ^*

JT s>6J" _>_ «>,
 4; _4J^.| jJL- J._i

L_ljj.'; c\Us-I T _L_JJ_JJ_J ^jVU-.!; a .i)
 ' 4-J.XU.0l _) j^s-Uslj - ^jj^j (j 3 * ^' Li* I) 4C>|

._VU.l._

oii-P 'w^j'* <i^'
 •>.?'3-b.r

• j=-4_ lii>- <jL) ^jVL_~l. _>> ^I-iiL. 'jj_9_j^ L_ljz>

_l~!L ^bjVU^b' 4C>1 _ ^ _>>. L_ljj.v _ 3
 _>''JVT U-U .>;bf v-''3 _!•>» _.->^bl'

6 - ساباق .

بىر بىرىنىڭ تىرىكەلب جازىلا تۇرغان ھام تىرىكەلبەيتۇرغان تامغالار .

6- اەكى جاغينا بىردەى تىرىكەلب جازىلا تۇرغان تامغالارغا «تىرىكەچ تامغالار» دەپ آيتىلات: ب، پ، ت، ج، چ، س، ش، ق، ك، گ، ك، غ، ل، م، ن، ى تامغالارى . جالغز بىر جاغىنان - غانا تىرىكەلب جازىلا تۇرغان تامغالارغا «جىرم تىرىكەچ تامغالار» دەپ آيتىلات: ا، د، ر، ز، و، ۇ، ە تامغالارى .

اەسكەرتۇۇ: مينا بۇ جىرم تىرىكەچ تامغالار اوڭۇنداغى تامغالارغا ئانا تىرىكەلبەيت: سول جاغىنا ادج ۇاقتا تىرىكەلبەيت .

سۇروولور .

- 1- تىرىكەچ تامغالار دەپ قانداى تامغالارغا آيتىلات ھام قانچا؟
- 2- جىرم تىرىكەچ تامغالار دەپ قانداى تابش تامغالارىنا آيتىلات ھام قانچا؟
- 3- جىرم تىرىكەچتەر قاي جاغىنان تىرىكەلبەيت؟
- 6- «توموندو كورسوتۇلگون سوزدوردو كۇتابش

تامغالارنىن قايسىنىسى تىرىكەچ ھام قايسىنىسى جىرم تىرىكەچ يولۇب جازىلان آجىراتىڭزدار!

قىش، جاز، كۇز، بەش، قىر، جىيرما، قو، جازغچ . بىلىكچ، آريا، بۇۇداى، آشتق، دەن سوولۇق، دارى دارماق . اەسكەرتۇۇ: I بىر سوزدو بولغون تىرىكەچ تامغالاردى بولۇب جازۇۇ دۇرۇس اەمەس، جاڭىش بولوت .

مىسالى: اشتهدم - سوزۇن اش - تەدم؛ بايقادىم - سوزۇن باي - قادم، دەپ جازغان سىياقتۇۇ .

II - اوشول سىياقتۇۇ اەكى سوزدۇ بىر - بىرىنە تىرىكەشتىرىب جازۇۇدا جاڭىش بولوت . ماسەلەن «مەن بىلىم» سوزۇن «مەن بىلىم»، «بارب قايتىم» سوزۇن «بارب قايتىم» دەپ جازغان سىياقتۇۇ .

III - اەكى سوز بىر آدمىن جاكى بىرنەرسەنن آتى بولسو . آل ۇاقتا بىر - بىرىنە قوشۇب جازىلات: آتابشى آقساى، آلمتۇل، اەشپەك، كولبەل سىياقتۇۇ، بۇلاردى آت - باشى - آق ساي، آلم - قۇل اەشم بەك، كول بەل دەپ جازۇ جاڭىش بولوت، اەگەرمىنداي قۇراما سوزدوردۇن بىرى جوون بىرى اچكە بولسو، آيرىب آراسىنا تىروو «- قويۇب جازىلات! اەركن - توو، جورو - بەك سىياقتۇۇ .

سۇروولور.

1- قانداي سوزدوردۇ بولۇپ جازۇۇ جاگياش بولوت؟

2- قاي ۋاقتا اداكى سوزدۇ ۋېر-بېرىنەن ترکهب جازيالات؟

3- توموندو جازلغان سوزدوردۇ بليگەن راجاگز

بويۇنچو اوگنوب جازيگزا!

آلدم، بەردم، آل بادم، ملتق، آت تم، تاش كەنت، سوگكول، آق ساقال، قالدى، جول دوشۇم، اۋتۇلدۇ، ايسقكول، تول قۇدۇ، جاش تار، تيزلدى، قالسن، اەلبىاي، كەل-بە، جوق توبو، قاگىكەلدى، بول بودو كۇن دۇز، مالغا باردم.

7 - ساياق.

قوشۇمچالار ۋېر سوزكو قوشۇلباسا جالغز وزۇنون ادچ نەرسە تۇشۇنۇلبەگەن نەرسەنى قوشۇمچا دەيت: دو، تە، كو، دون، نن، قان، دان سىياقتۇولار. بۇلاردى آر قاچان اوگۇنداى سوز دورگو تركو مۇمكۇن. بولغوندوى بولسو، تركەب جازۇۇ كەرەك. ماسەلەن: ۋايدون، مەن، تاشتان، سىياقتۇۇ.

ترکهب جازۇۇ مۇمكۇن بولغون اورۇندا بولۇپ جازۇۇ جاگياش.

اوقۇشتان، مەكتەبتە، جولدو، قولدون، اۋيگو، قامچين سىياقتۇولاردى: اوقۇشتان، مەكتەبتە، جولدو، قولدون، اۋيگو، قامچىن سىياقتۇ قىلپ جازۇۇ جاگياش بولوت.

سۇروولور.

1- قوشۇمچا دەب نەمىنەگە آيتيالات؟

2- قوشۇمچالار قاي جاغينان هام قانداى بولغوندو.

ترکهب جازيالات؟

3- بۇلاردى تركەب جازۇۇ مۇمكۇن بولو تۇرغان

جەردە بولۇپ جازۇۇ دۇروس بولوبۇ؟

7- تۇموندوگۇ جازلغان سوز دوردوگو قوشۇمچالاردى

اوگنوب جازيگار!

اۋلاق تن، قولاقتا، اوتۇشتۇ، ۋېيام دۇۇ، بالغا، مايغا، كۇچكو، بەشتى، اورموككو، اشقندى، اوتتى، تالادا، اۋرشقا، باردكۇبى، كيشىگە، دەمدە، اەمدە، مالدان، كەلدم، جاش تار. جارشتى، شارغا، بارشتى، مالدن جانندا قوى چۇبار.

8- ساق.

قوشۇمچالاردىن جازىلۇلارى.

8- قوشۇمچالار ءوزدورۇنون مۇرۇنقۇ كەلگەن ءسوزدورگە قوشۇلۇپ اوقۇلغاندارى ءۇچۇن جازۇۇ ءجونۇندو- دا اوشول جوغور جاغنداغى سوزدون جوون جاكى اچكە بولۇۇنا اهرچب جوون. اچكە بولۇپ جازىلات: مىسالى: قشتا، جولغى كۇنگو، آلتىدى، تاشتان. ءسوزدۇ، ءاۋىدون چىتتم سىياقتۇۇ.

اەسكەرتۇۇ: ءبر ءسوز جوون بولسو، آندا بولغون ءبۇتۇن تابش تامغالارى هام آندا قوشۇلۇپ جازىلان قوشۇمچالاردىن بارىدا جوون، بولموغۇ؟ اەگەر اچكە ءسوز بولسو، آندا بولغون ءبۇتۇن تابش تامغالارى هام آغا قوشۇلۇپ جازىلان قوشۇمچالاردىن بارىدا اچكە بولۇپ جازىلۇۇ كەرەك. ماسەلەن: «آرقان» دەگەن ءسوزدۇ «آرغان» «كەلگەن» دەگەندى «كەلغان» «بارغانداردان» دەگەندى «بارگەندەردەن» «كەلگەندەردەن» دەگەندى «كەلغانداردان» «دەبەردەن» دەگەندى «دەبەردان» «مالدان» دەگەندى «مالدەن»

«بالادان دەگەندى «بالەدەن» «بالادان» دەگەندى «بالەدەن» دەپ جازۇۇ جاگىلىش بولوت

سورولۇر.

- 1- ءبر ءسوز جوون بولسو، آندا بولغون تابش تامغالارى هام قوشۇمچالار قانداى جازىلات؟
- 2- ءبر ءسوز اچكە بولسو، آندا بولغون تابش تامغالارى هام قوشۇمچالار قانداى ءتۇردو جازىلات؟
- 7- ءتوموندو جازىلان ءسوزدوردۇن جاگىلاشتان اوگدوب اۇندۇۇ هام ءاۋىنسۇز تابش تامغالارىنن آر قاتسىيلارن ءوز- ءتوز اورۇندارىنا قويۇپ جازىكزدار! قالغەن، كوركون، اوقۇۇدە، آياگ، آلايلىك، قۇدالىك، اووزدا، قامشتە، جو قاقۇق، جامانلك، مالدەر، جاردىيلەر، كوئىگە، تووغا، ءاۋىدەن جولەدە، تامدە كىشىلار، كولوكە، آمالدى، آزابتى، تومانلار. ءتۇتۇندەر، كەدەيلار، قۇتلىدى مانابتەر، تۇتۇلدى. (1)

(1) مۇءالىمىز مېنىمدا اوزبەك هام قازاق تېلىپە اهرچب كەتپەستەن جاناندا اۋىندۇۇ تامغالاردا اهرندن كۇۋىسۇنو قاراب اوگىدوتۇمۇز كەرەك.

ГБ Киргизская ССР
1988
Левкин В. И.

28535

9- ساپاق .

تابش تامغالارينين ءاوز كورۇشتورۇ.

9- كەبەر تابش تامغاسى اردۇنۇن انحيننا قاراب
جە بولبوسو، ادگن ادكى تامغا ءبەر اورۇنغا جاناشا
كەلب قالفاندقان ءاوز سولوكونۇن آلماشتيرب بيريىن-غانا
سولوكونۇنو كيرب هام اوشول كىرگەن تامغاننن تابيشينا
مويۇن سونات آنداي تابش تامغالارينا «اووما تامغالار»
دەب آيتيالات.

ءبىزدن تامغالار بىزدن اچىندە مىنداي اووما تامغادان
اوكونو غانا بار: ق، ك، تامغالارى. بول اوكونو ادكى غانا
اورۇندو اوز كوروت: 1- ءبەر ءسوزدۇن آياقى مۇنۇندا
كەلب تۇورا جاكى ءتومون سوز ۇلسا، ق، غ، غا؛
ك، گ، كە، اوويت. مىسالى: توقموق - توقموشۇ، كورموك -
كورموگو، بەرمەك - بەرمەگى، آلماق - آلماغى سىياقتۇۇ.
2- ادگن ادكى تامغا (ق مەنەن غ، ك مەنەن گ)
ءبەر اورۇنغو كەلب قالسا سۇكفۇسۇ الگىركيسين
سولوكونۇنو كيرەت. مىسالى آياق- آياققا، چق - چققا
(مۇنۇن ءتۇبۇ آياققا، چققا) بولوت. تيلەك - تيلەككە،

كەردەك - كەردەككە (بۇلاردان ءتۇبۇ تيلەككە، كەردەككە)
بولوت.

سۇروولور.

1- اوو- مو تابش تامغالارى دەب قانداى تامغالارغا
آيتيالات؟

2- اوو- مو تابش تامغالارى ءسوزدۇن قايسى مۇنۇندا
اوز كوروت؟

9- ءتوموندو جازىلغان ءسوزدورگو ق مەنەن ك
تامغالارينن آر قايسين جوغورقۇ بلىگە نىكەرچە آيتب
هام جازب اوتسكۇلو.

آياق، تاباق، چاناق، ايناق، ساياق، قازاق، قالاق،
تاراق؛ چولوق، قۇدۇق، اۇرۇق، اورتوق، كولوك، ادەك،
چەلەك، بىيلك، كىيك، تەردەك، تەتەك، بويرىق، شىيراق،

10- ساپاق .

رەجە.

10- ءسوزدۇن آياقى مۇنۇندا كەلە تۇرغان «ب»
تامغاسينان مۇرۇن تۇورا جاكى ءتومون ءاۋندوى
تۇرغان ءاۋندۇۇ تامغالاردن قايسينين جازۇۇغا كەردەك
ادەكەنن بامەك ءاۋچۇن ءسوزدۇن باشقى مۇنۇنا قاروو

كەركەك. سوزدۇن باشقى مۇنۇنۇندا تۇورا ءاۋندۇۇ تامغا بولسو، «ب» دەن مۇرۇن تۇورا ءاۋندۇۇ تامغالاردان بىرى جازىلات كورۇپ، تۇرۇپ، اۇغۇپ، بولۇپ، توورۇپ سىياقتۇۇ. ادگەر سوزدۇن باشقى مۇنۇنۇندا جوغورۇ ءتومون ءاۋندوى تۇرغان اۋندۇۇ تامغالاردان ءبىرى بولسو «ب» دەن مۇرۇن ادشتەمە جازلبايت. تەك تۇۇق مۇنۇن بولۇپ قالا بەرەت، سىنپ، تىنپ، قالب، كەلب، ءبىلب سىياقتۇۇ.

سۇرولور

1- «ب» دەن مۇرۇن تۇورا ءاۋندۇۇ تامغالاردى جازۇۇ ءاۋچۇن سوزدۇن باشقى مۇنۇنۇندا ءاۋندۇۇ تامغالاردان قايسىلارى بولۇغۇ كەرەك؟
2- «ب» دەن مۇرۇن ءاۋندۇۇ تامغالاردان قايسىلار ادشتەمە جازلبايت؟

10- ءتومونىدو جازلفان سوزدوردۇ اوگدوب جازىگار!

كەلۇپ، بارۇپ، قايتۇپ، تۇرپ، ءجۇرپ، اولتۇرپ، ساتۇپ، قاجۇپ، چاچۇپ، ءبۇلدۇرپ، كۇيدۇرپ، كەتۇپ، قالدۇپتۇر، اويپ، سويپ، جويۇپ، تويپ، بۇرن، قۇردۇرۇپ، قۇرۇتۇپ.

اەسكەرتىۇۇ: جالغز ءبرغانا ءاۋندۇۇ تامغا مەنەن جازغاندا سوزدۇن مانىيى ءبىلمىسز بولۇپ قالسا ءاۋندۇۇ تامغا ادكيدەن جازىلات. مىسالى؛ توو، جوو، تالا، قالغا، سۆور، جۇور، بەە، تەەك، قىين، جىين، سىياقتۇۇ.

ماسەلەن: توونو تو، قالغانى- قالغا، سۇوردۇ- سۇر دەب جازساق تۇك ماناسى بىلنەيى قالات.

داغى اەسكەرتب اوتۇۇگو كەرەك: 1- قرغز سوزۇنۇن باشقى مۇنۇنۇندا «و» بولسو، او شول سوزدۇن آياغىنا دەيرە اەرن قوتورۇلباي چورمويغون بويدون تۇورا بارات. بۇل قرغز تىلندەگى ادك بىرنچى قاسىيەت. مۇنۇ «اەرن كۇسۇ» دەب آتالات.

مىسالى؛ تووغو، دووغو، اوشفون، اوزوقتون، زوتتون، كومۇردۇن، توغونوق سىياقتۇۇ.

2- سوزدۇن باشقى مۇنۇنۇندا «و» تامغاسى بولسو، كوبونچو آياغىنا دەيرە اەرن چۇرمۇيگون بويدون بارات ءبر- اوق مىنداعى اەرنىن كۇوسۇ «و» نۇقۇنداي بولبوى كۇچۇ كەمىزەك بولۇپ چۇرمۇيگۇن اەرن قالىينان تايىپ، قايسى ۇاقتا تابش جوغورۇ قاراي چىغات. مىسالى؛ سۇوسار، جۇورا، تۇورا، كۇلكۇمدۇ، كۇرۇ- چۇمدۇ، سۇۇنۇ، سۇوردۇن، اۇقۇرۇقنۇن، بۇلۇتتۇن سىياقتۇۇ.

11 - سابان.

اوقۇچۇلار يېزقا تاشتىرۇۋۇ ءۇچۇن جۇكە تىلگەن
 ەسوز دور: ءاوز آشك ءۇچۇن قۇلدۇق قىبا! بەكەرگە
 قىز قىبا! تەل بولبو- اەل بول!
 اەمكەكتى استەن جىغاربا! اەمكەكسىز اەل بولبوس،
 اەل نامن اويلوبوغون اەر بولبوس.

اەشەك- اەشەك آلتىندان بولسودا جۇگۇ، آدام- آدام
 اەچ بولبوسودا پۇلۇ.

جامان بولور اۇۇلدۇن جانينا- جامان آدام جىيلات،
 آقلىدۇ بولور ازۇل آلدينا كوز سالات. تاماقتىن تاتتۇسۇ
 اەمكەك سىگگەنى. اەمكەكسىز تابانغان تاماق آش بولبويت.
 ەدونيوك بولغون دوس باش دۇشمانك. دۇشمانىكىدى
 جەگەين دەسەك بالاگدى اوقۇت، جاقسى تاب ەسويلويت،
 جامان قاب ەسۇياويت؛ آدام چوغۇلسا قابىشات، ات
 چوغۇلسا قابىشات. باقىغا اشەنبە- بانچۇۇغا اشەن؛ ات
 جالداغان سۇۇغا كەتەت.

قولۇنون اش كەلبەگەن آدام باشقاغا كۇنۇچۇ بولوت.
 جاقشىنى جانم دەبە؛ جاماندى ءاوزۇم دەبە! مانسابقا

تالاشبا؛ بىلمگە تالاش!

آقماق آدام مانسابى مەنەن ماقتانات.
 باشقا مەنەن ماقتانبا؛ بالدارگىن تارىبىيا، ەبىلىيى مەنەن
 ماقتان!

اوقۇسۇز مالغا اەه تاباباس.
 ات جاقشىسى قامچى سالدرباس؛ آدام جاقشىسى
 جووعو آلدرباس.
 بىلمەن باشقا تۇرۇش جوق. اەمكەكتەن باشقا ارس
 جوق.

اەر اەمكەك مەنەن اەر كىكە چىغات.
 جورت ازۇل چقساك ئابىگدى تاب چق.

آياغى.

